

DE VRIJMETSELAARSMEDAILLES VAN ARMAND BONNETAIN

Luc Vandamme

Jean-Jacques Hoebanx, gewezen professor Geschiedenis aan de U.L.B., geeft in de inleiding van het boek *Brussel, vrijmetselaars in de stad*¹ de volgende definitie van de vrijmetselarij: “De vrijmetselarij is een vereniging van rechtschapen mannen en vrouwen die, verbonden door gevoelens van vrijheid, gelijkheid en broederschap, individueel en gezamenlijk ijveren voor maatschappelijke vooruitgang, en die aldus de liefdadigheid beoefenen in de ruimste zin van het woord”.

Er is dus niets mis met de vrijmetselarij, wel integendeel. Toch stellen we vast dat er eigenlijk betrekkelijk weinig terug te vinden is in de numismatiek over de vrijmetselarij, zeker in de wetenschap dat de vrijmetselarij in de 19de en de 20ste eeuw zeer verspreid was. Zo waren bijvoorbeeld alle burgemeesters van Brussel tussen 1830 en 1914, met uitzondering van Adolphe Max, vrijmetselaars.

*Alle typische kenmerken van de vrijmetselarij zijn hier aanwezig
(niet op ware grootte)*

Wanneer kunnen we een medaille als een vrijmetselaarsmedaille beschouwen?

¹ Andrée Despy-Meyer o.l.v., *Brussel, Vrijmetselaars in de stad*, Brussel, 2000 (ISBN 2-930117-11-7) – gewezen professor Geschiedenis en archivaris van de U.L.B.

Ofwel:

1. wanneer de uiterlijke kenmerken van de vrijmetselarij aanwezig zijn of
2. wanneer de afgebeelde personen vrijmetselaars waren of de afgebeelde gebeurtenissen wijzen op een belangrijke stap in de geschiedenis van de vrijmetselarij of

Grootmeester Pierre Tempels

3. wanneer de kunstenaar in kwestie een vrijmetselaar is, alhoewel de meesten dit nogal verregaand zullen vinden. Want dan moeten we alle medailles van bvb. Charles Samuel als vrijmetselaarsmedailles beschouwen!

Bij een analyse van de medailles, kijken we dan ook vooral naar de typische kenmerken van de vrijmetselarij nl. het truweel met de meetstok, de passer en de winkelhaak, het alziend oog, de twee ineengeslagen handen, de aciaciabladeren, de tempel, de letter G op een ster en de uroboros of de slang die zichzelf in haar staart bijt. We vinden zeker enkele medailles die deze kenmerken vertonen.²

Veel moeilijker wordt het om te weten of een bepaalde persoon, afgebeeld op de medaille, een vrijmetselaar is. De vrijmetselaars lopen met hun lidmaatschap niet te koop, het betreft immers “geheime genootschappen”.

Vooreerst baseren we ons op de brochure van Dr. Paul Ouwerx.³ Deze anti-vrijmetselaarsbrochure, die net voor W.O. II werd uitgegeven, heeft verschillende vrijmetselaars het leven gekost.⁴

² Verschenen in de Beeldenaar van mei/juni 1999, 23e jaargang, n° 3: *Enkele vrijmetselaarsmedailles van A.D. Jouvenel*.

³ Docteur Paul Ouwerx, *Les Cagoullards Démasqués, répertoire des Francs-Maçons belges*, Brussel, 1939.

⁴ Het *Centre de Documentation Maçonnique* bevestigt ons dat de gegevens gepubliceerd in deze brochure kloppen met hun ledenlijsten.

En verder is er wel degelijk een Centre de Documentation Maçonnique⁵ te Brussel. Dit centrum heeft ons uitstekende hulp geboden met documentatie en informatie. Het CEDOM-MADOC is een aparte vzw maar krijgt een toelage van het Grootosten van België.

Ook hier komt het in de inleiding geciteerde en uitstekend geschreven boek ons ter hulp. Achteraan is er immers een kleine lijst opgenomen van vrijmetselaars. Zo leren we uit deze lijst dat ook Godefroid Devreese een vrijmetselaar was. Of Armand Bonnetain ook een vrijmetselaar was, konden wij echter nergens bevestigd zien.

Met al deze informatie in de hand heb ik de medailles van Armand Bonnetain eens grondig onder de loep genomen en uit deze studie kon ik reeds bijgaande medailles zeker als “vrijmetselaarsmedailles” bestempelen. Immers, de afgebeelde personen waren vrijmetselaars. Ik geef U hierbij de volledige beschrijving van deze reeks medailles. Waardoor U met zekerheid uw reeks “vrijmetselaarsmedailles” weer verder kan aanvullen. Veel plezier ermee!

PAUL BONDUELLE

Vz. –

Buste naar rechts.

Getekend onderzijde van de buste: A. BONNETAIN

Kz. • HOMMAGE • / DES / ENTREPRENEURS / GENERAUX • DE • L'EXPO
• / SITION • INTERNATIONALE / DE • BRUXELLES • 1935 / À PAUL
BONDUELLE / – ARCHITECTE – / EN • CHEF • DE • LA / SECTION •
BELGE / –

1936, 61,28 mm, brons, 132,4 gram.

⁵ CEDOM – Lakensestraat 79 – 1000 Brussel. Onze welgemeende dank voor de uitstekende hulp bij onze opzoekingen.

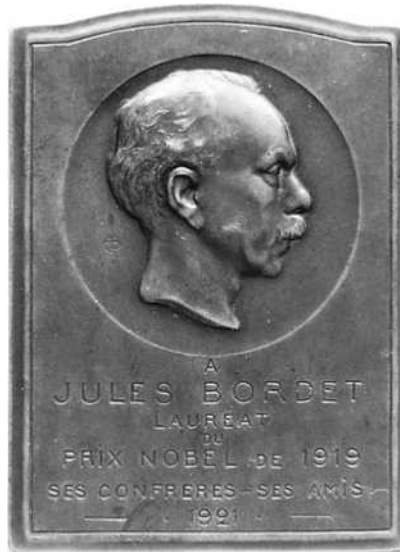
De loge Les Vrais Amis de l'Union et du Progrès Réunis werd in 1909 eigenaar van het gebouw aan de Lakensestraat n° 79. Paul Bonduelle, architect-vrijmetselaar, kreeg als opdracht de inrichting te verzorgen. Binnen de loge Les Amis Philanthropes n° 3 kwam hij in de loop van het jaar 1921 tussen in de discussie over de heropbouw van het land. Hij was het, die in 1922 de plannen maakte voor de sociale woningen voor de maatschappij de Lakense Haard.

Twee jaar lang maakte de loge Les Vrais Amis de l'Union et du Progrès Réunies noodgedwongen gebruik van de tempels van Les Amis Philanthropes in de Peterseliestraat. Op 20 april 1909 vroeg de Société Civile Union et Progrès nogmaals een vergunning aan bij de stad Brussel voor de oprichting van een "vergaderzaal" in de tuin van de woning Lakensestraat 79. De vergunning volgde op 21 mei. Enkele dagen later, op 3 juni 1909, kon de plechtige eerste-steenlegging plaatsvinden. Ondanks nog enig heen-en-weer-geschrijf tussen de Société Civile en de stadsdiensten met betrekking tot de brandbestendigheid van de marmeren hoofdtrap en de eiken bijtrappen naar de galerijen van de grote tempel, vorderden de bouwwerken vlot. Op 17 december 1910 werd de tempel ingewijd.

Daar waar de inwijding in de Peterseliestraat 30 jaar eerder een zekere ruchtbaarheid kreeg, leken de media in 1910 eerder zwijgzaam. Een verslag in *L'Emulation* van de jaarlijkse architectuurtentoonstelling van de Société Centrale d'Architecture liet amper toe door deductie de "maçonnieke lokalen" toe te schrijven aan architect Paul Bonduelle. Dit werd bevestigd door een aan hem gewijde biografische nota, maar met nog meer zekerheid door het medaillon dat voor de gelegenheid in de grote hal van de tempel werd aangebracht. Ook dit laatste bevat geen informatie in verband met de overige medewerkers die de bouw en de decoratie van de tempel op zich namen.

Uit: *Monumenten en Landschappen*, 2e jaargang, Nr. 3 – mei-juni 1984 – tweemaandelijks.

JULES BORDET

- Vz. A / JULES BORDET / LAURÉAT / DU / PRIX NOBEL DE 1919 / SES
CONFRÈRES – SES AMIS. / — . 1921 . —
Hoofd naar rechts in een medaillon.
Getekend links van de hals met monogram AB
- Kz. Blanco

1921, Fonson, 53,19 × 72,63 mm, brons, 101,1 gram.
Gegoten medaillon met een doormeter van 500 mm.

Jules Bordet werd reeds op 22-jarige leeftijd doctor in de geneeskunde en vanaf 1892 werkte hij te Parijs aan het Instituut Pasteur. Deze arts-vrijmetselaar werd in 1907 professor in de bacteriologie aan de Université Libre de Bruxelles. Zijn vroegtijdige interesse voor de antilichamen en de immunologie leverden hem in 1919 de Nobelprijs voor geneeskunde op. Hij geloofde sterk in de sociale rol van de wetenschap.

Jules Bordet werd ingewijd bij de loge Les Amis Philanthropes n° 2 op 10 november 1908. Hij werd gezet op 4 februari 1910 en meester op 28 juni van hetzelfde jaar.

Bibliografie

Marc Vancraenbroeck, *Mémoire de Métal, L'Université Libre de Bruxelles en médailles, plaquettes et jetons*, Bruxelles, 1999, n° 6/11, p. 105.

CHARLES CHARGOIS

Vz. CHARLES (links) / CHARGOIS (rechts)

Buste naar links.

Getekend onderaan de buste langs de rand: BONNETAIN

Kz. A / CHARLES / CHARGOIS / PROFESSEUR À / L'UNIVERSITE LIBRE DE
DE / BRUXELLES / DE 1906 A 1947 / SES DISCIPLES / SES AMIS / —

1947, 64,52 mm, brons, 101 gram; gegoten, 320 mm, brons.

Charles Chargois werd geboren te Brussel op 21 september 1877 en overleed te Aix-les-Bains (Savoie) op 22 juni 1951. Hij deed zijn hogere studies aan de Koninklijke Militaire School en gaf nadien les aan de faculteit Wetenschappen en Toegepaste Wetenschappen. Hij werd even later voorzitter van de faculteit Wetenschappen van de U.L.B. Van 1920 tot 1947 gaf hij ook les aan de Academie voor Schone Kunsten te Brussel. Het gegoten medaillon van 320 mm, waaruit de medaille getrokken is, werd hem overhandigd op 16 mei 1947 naar aanleiding van een organisatie te zijner ere. Bij die gelegenheid werd de prijs "CHARGOIS" ingesteld die de beste vakantiefoto bekroonde.

Bibliografie

Marc Vancaerenbroeck, *Mémoire de Métal, L'Université Libre de Bruxelles en médailles, plaquettes et jetons*, Bruxelles, 1999, n° 6/16, p. 110.

VICTOR CHEVAL

Vz. · D^R · VICTOR · (links) / · CHEVAL · (rechts)

Buste naar links.

Getekend onder de buste: A. BONNETAIN / 1929

Kz. TÉMOIGNAGE / DE RECONNAISSANCE / AFFECTUEUSE / DES
CHASSEURS DE / NASSOGNE, S^{TE} GERTRUDE, ETC. / À LEUR DÉ-
VOUÉ / PRÉSIDENT-DIRECTEUR / ~ ET AMI ~ / 1900 - 1929

1929, 59,85 mm, brons, 66,9 gram.

Victor Cheval, arts-vrij metselaar, bracht samen met zijn collega arts-vrij metselaar Antoine Depage een studie uit, die de dringende noodzaak aantoonde om te Brussel een nieuw ziekenhuis te bouwen, aangepast aan de nieuwe ontwikkelingen op het gebied van chirurgie en specialisaties. Georges Brugmann schonk in 1901 vijf miljoen frank zodat architect-vrij metselaar Victor Horta het nieuwe hospitaal kon aanvangen. Het Brugmannziekenhuis werd in 1923 officieel geopend. Antoine Depage stichtte in 1907 de eerste Belgische verpleegstersschool waarvan Edith Cavelle de eerste directrice werd.

Bibliografie

Graaf Arnold du Monceau de Bergendal, *Kamer der Volksvertegenwoordigers, Catalogus van de stukken der verzameling van munten en penningen op 30 juni 1930*, Brussel, 1930, n° 1 van 1929.

Marc Vancaenbroeck, *Mémoire de Métal, L'Université Libre de Bruxelles en médailles, plaquettes et jetons*, Bruxelles, 1999, n° 6/18, p. 112.

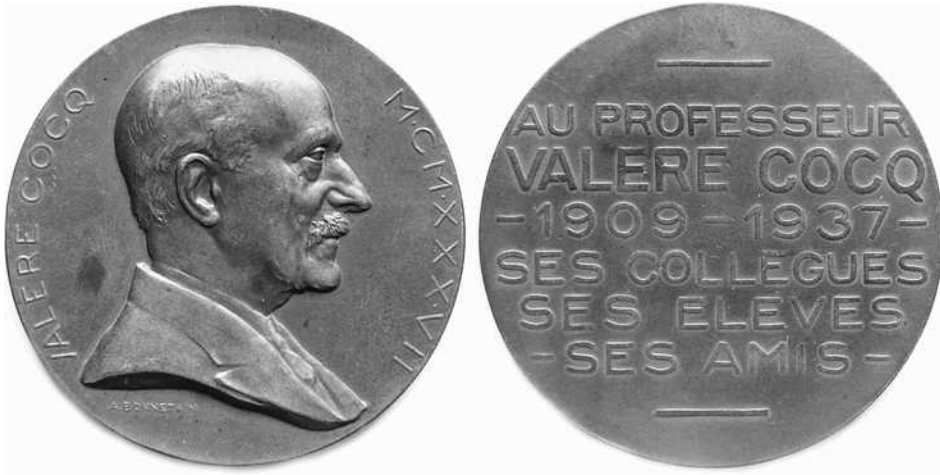
WINSTON CHURCHILL

- Vz. –
 Binnen een dubbele cirkel zijn buste naar rechts met zijn spreekwoordelijke sigaar.
 Getekend onder de halsafsnedede met monogram AB
- Kz. Blanco

1946, gegoten, 30 mm, zilver.
 Het dagboek van A.B. vermeldt 35 mm.

De beroemdste woorden van Winston Leonard Spencer Churchill waren ongetwijfeld “Ik heb niets anders aan te bieden dan bloed, werk, tranen en zweet”. Dit waren de eerste woorden van zijn toespraak tot het parlement nadat hij Chamberlains plaats als eerste minister ingenomen had. Zijn radio-redevoeringen tijdens de Tweede Wereldoorlog waren legendarisch en werden gretig aanhoord. Zijn carrière begon hij echter als correspondent van de *Morning Post* in Zuid-Afrika. Daar werd hij gevangengenomen tijdens de Boerenoorlog. Na zijn ontsnapping, vond hij tussen de Boerenoorlog en de Soedanexpeditie nog de tijd om zich kandidaat te stellen voor het Lagerhuis in Oldman en dit als conservatief. Zo begon hij zijn politieke carrière. Na deze carrière won hij zelfs nog de Nobelprijs voor Literatuur!

VALERE COCQ

Vz. VALERE COCQ (links) / M·CM·XXX·VII (rechts)

Buste naar rechts.

Getekend onderaan links van de buste: A. BONNETAIN

Kz. — / AU PROFESSEUR / VALERE COCQ / – 1909 – 1937 – / SES COLLE-
GUES / SES ELEVES / – SES AMIS – / —

1937, Fonson, 60,14 mm, brons, 88,7 gram.

Valère Cocq werd geboren te Renaix op 19 mei 1867 en overleed te Etterbeek op 11 april 1945. Hij was professor aan de U.L.B. Hij was redenaar van zijn vrijmetse-
laarsatelier van 1889 tot 1892, daarna adjunct-opziener van 1893 tot 1894, en daarna
opziener van 1894 tot 1895. Van 1902 tot 1904 en van 1911 tot 1913 werd hij
grootmeester nationaal van de obediëntie Grand Orient de Belgique.

Bibliografie

Marc Vancraenbroeck, *Mémoire de Métal, L'Université Libre de Bruxelles en mé-
dailles, plaquettes et jetons*, Bruxelles, 1999, n° 6/19, p. 113.

LUCIEN COOREMANS

- Vz. – LUCIEN – (links) / – COOREMANS – • (rechts)
 Hoofd naar rechts.
 Getekend onder de halsafsneede met monogram AB
- Kz. EGREGIO / MAIORI VRBIS / BRVXELLENSIS / MAGISTRATVI / AERE
 PERENNIA / DONARIA / - MCMLXIV - / - / A. BONNETAIN. F

1964, gegoten, 74 mm, zilver.

Lucien Cooremans werd geboren op 1 september 1899 en overleed te Brussel op 22 februari 1985. Hij was verbonden aan de U.L.B. Als lid van de liberale partij werd hij in 1933 lid van het stadsbestuur van Brussel. Hij werd de persoonlijke secretaris van Paul Hymans die o.a. minister van Buitenlandse Zaken was. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was hij hoofd van de inlichtingendienst van het Geheim Leger. In 1956 werd hij burgemeester van Brussel en organiseerde hij mee de wereldtentoonstelling van 1958. Tot 1960 was hij lid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Hij was lid van de loge Les Amis Philanthropes N° 2 Alpha.

Bibliografie

J. Lippens & A. Vankeymeulen, *De medaille in België van 1951 tot 1976*, Brussel, 1980, n° 381.

Marc Vancraenbroeck, *Mémoire de Métal, L'Université Libre de Bruxelles en médailles, plaquettes et jetons*, Bruxelles, 1999, n° 5/6, p. 68.

ADOLPHE CRESPIN

- Vz. ADOLPHE (links) / CRESPIN (rechts) / PEINTRE (onderaan)
1938 (rechts van de buste)
Buste naar rechts binnen een parelrand.
Getekend achter de hals met monogram: AB
- Kz. EX · NIHILO · NIHIL (bovenaan langs de rand)
. A. (links) . C. (rechts van de korenhalm)
Vanuit de afsnede groeit een korenhalm omhoog, alles binnen een parelrand.
Getekend onderaan langs de rand met monogram A.B

1938, gegoten, 68 mm, zilver.

Architect-vrij metselaar Paul Hankar ontwikkelde de geometrische art nouveau, een stijl beïnvloed door Beyaert en Morris. Vaak versierde Adolphe Crespin, door Hankar ontworpen gebouwen, met zijn typische graffiti.

Bibliografie

Luc Vandamme, *Armand Bonnetain, de Pisanello van de 20ste eeuw*, in: Jaarboek van het Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde 2003-2004 p. 174.

ROBERT DANIS

Vz. ROBERT (links) / DANIS (rechts)

Hoofd naar links.

Getekend onder de halsafsnedede: BONNETAIN

Kz. A ROBERT DANIS PROFESSEUR DE CLINIQUE CHIRURGICALE A L'ULB • 1925 – 1946 • (rondom)

EN / TEMOIGNAGE / DE RECONNAISSANCE / ET D'ADMIRATION / A / L'ANIMATEUR / ET AU MAGICIEN / DE LA CHIRURGIE / - / SES ELEVES / SES AMIS (in het veld)

1946, Fisch, 65 mm, brons.

Er zou ook een gegoten medaillon bestaan, diameter onbekend.

Robert Danis werd geboren op 28 oktober 1880 en overleed te Brussel op 3 juli 1962. Na zijn studies aan het atheneum van Antwerpen en later te Leuven, werd hij in 1904 doctor in de geneeskunde aan de U.L.B. en in 1912 dokter-specialist in de chirurgische wetenschappen.

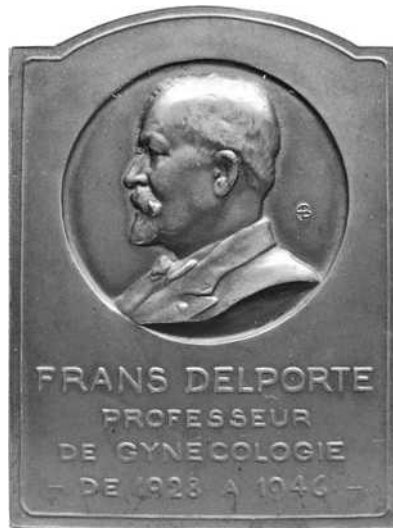
De medaille werd getrokken uit een medaillon dat onthuld werd in het St.-Pieters-ziekenhuis op 19 oktober 1946 ter gelegenheid van zijn huldiging. Een prijs "Robert Danis" werd bij die gelegenheid in het leven geroepen. De bedoeling was de auteur te belonen die het beste werk schreef over de behandeling van breuken.

Hij behoorde tot het atelier Les Amis Philanthropes n° 2.

Bibliografie

Marc Vancaerenbroeck, *Mémoire de Métal, L'Université Libre de Bruxelles en médailles, plaquettes et jetons*, Bruxelles, 1999, n° 6/22, p. 116.

FRANS DELPORTE

- Vz. FRANS DELPORTE / PROFESSEUR / DE GYNÉCOLOGIE / – DE 1928 A 1946 – (onder het portret)
 Buste naar links, binnen een cirkelvormig kader.
 Getekend rechts van de buste met monogram AB
- Kz. Blanco

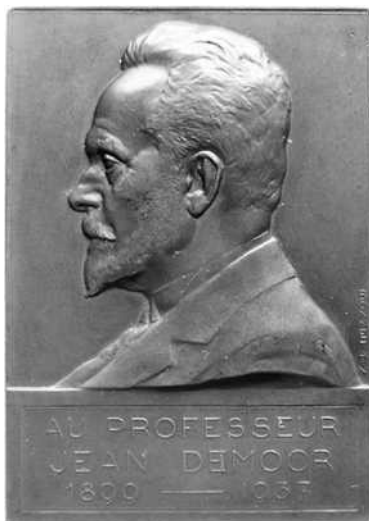
1946, Fisch, 51,64 × 69,93 mm, brons, 78,8 gram, verguld brons.
 Er zou ook een gegoten medaillon bestaan, diameter onbekend.

Frans Delporte werd geboren te Brussel op 30 juni 1881 en overleed te Sint-Joosten-Node op 14 november 1973. Hij werd doctor in de geneeskunde in 1904 en specialist in 1912. Hij werd belast met de leiding van het gynaecologisch ziekenhuis in 1928. De medaille werd uitgegeven naar aanleiding van een feest te zijner ere in het Brugmannziekenhuis op 15 februari 1947. Het werkplaatsboek van de firma Fisch meldt dat op 8 februari 1947 een medaillon in gegoten ijzer met een diameter van 82 cm werd aangemaakt. Van de medaille werden er op 9 mei 1947 o.a. 124 ex. besteld in verguld brons.

Bibliografie

Marc Vancraenbroeck, *Mémoire de Métal, L'Université Libre de Bruxelles en médailles, plaquettes et jetons*, Bruxelles, 1999, n° 6/25, p. 119.

JEAN DEMOOR

Vz. AU PROFESSEUR / JEAN DEMOOR / 1899 — 1937 (onderaan in een kader)

Buste naar links.

Getekend rechts van de buste onderaan langs de rand vertikaal: BONNETAIN

Kz. Blanco

1937, 48,64 × 69,69 mm plaket, brons, 96,6 gram.

Deze onderwijzer werd in 1893 doctor in de geneeskunde en in 1899 in de natuurwetenschappen. Hij legde de basis van de celfysiologie en de biochemie. In 1911 werd hij rector aan de U.L.B. Deze arts-vrijmetselaar was zeer sociaalvoelend. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was hij actief in het Nationaal Hulp- en Voedingscomité.

Bibliografie

Marc Vancraenbroeck, *Mémoire de Métal, L'Université Libre de Bruxelles en médailles, plaquettes et jetons*, Bruxelles, 1999, n° 6/26, p. 120.

MARC de SELYS LONGCHAMPS

Vz. MARC DE SELYS (links) / LONGCHAMPS (rechts)
Buste naar rechts.

Getekend onderaan op de schouder: BONNETAIN

Kz. L'ACADEMIE ROYALE DES SCIENCES • DES LETTRES ET DES
BEAUX-ARTS (rondom)

A / SON / SECRETAIRE PERPETUEL / 1936 (links) 1948 (rechts) (in het
veld)

Een Griekse zuil.
Getekend op de zuil onderaan: RAV

1948, gegoten, 77,43 mm, brons, 181,3 gram.

Zoöloog, doctor in de wetenschappen, professor aan de Université Libre de Bruxelles en lid van de Academie Royale de Belgique.

Bibliografie

J. Lippens, *Les médailles coulées de Marcel Rau*, in: *Bulletin du Cercle d'études numismatiques* 14, 1977, pp. 79-81, n° 6.

Luc Vandamme & Daniel Bernier, *Marcel Rau, graveur van Leopold III*, in: *Jaarboek van het Europees Genootschap voor Munt- & Penningkunde*, 1998, p. 53-169, n° 44.

ALBERT DEVÈZE

Vz. · ALBERT · (links) / DEVÈZE (rechts)

Hoofd naar rechts.

Getekend onder het hoofd: A. BONNETAIN

Kz. À / ALBERT DEVÈZE / EN / COMMÉMORATION / DE SON / XXVE / ANNIVERSAIRE / PROFESSIONNEL / — / SES AMIS ET / COLLABORATEURS / 1902 – 1927

1927, 55,55 mm, brons, 57,5 gram.

Als kamerlid en vrijmetselaar diende Albert Devèze in 1926 een wetsvoorstel in voor de oprichting van het middelbaar onderwijs van de hogere graad voor meisjes. Het duurde tot in 1934 vooraleer dit voorstel door minister Maistriau (ook liberaal en vrijmetselaar) werd getekend. Van 1927 tot 1933 was hij voorzitter van de liberale partij en was hij ook o.a. minister van Defensie.

Albert Devèze werd ingewijd bij de loge Les Amis Philanthropes n° 2 op 27 januari

1903, werd gezel op 23 februari 1904 en meester op 3 mei van hetzelfde jaar. Hij oefende, sinds 1908, verschillende functies uit binnen de loge o.a. als afgevaardigde van de Grand Orient de Belgique, als officier-dignitaris en tenslotte op 6 juli 1920 werd hij "Achtbare Meester". Van de verschillende voordrachten die hij gaf in zijn loge citeren we o.a. *L'esprit international du problème du charbon* en *Principes d'une politique économique et sociale*. Hij bereikte de hoogste functie in de hiërarchie van de Hoge Raad van België.

Bibliografie

Graaf Arnold du Monceau de Bergendal, *Kamer der Volksvertegenwoordigers, Catalogus van de stukken der verzameling van munten en penningen op 30 juni 1930*, Brussel, 1930, n° 1 van 1927.

Exposition d'œuvres d'artistes belges contemporains, Musée du jeu de Paume, Paris, 1935, p. 34.

Société Royale les Amis de la Médaille d'Art: *Exposition des médailleurs belges en Pologne*, 1935, n° 33.

OCTAVE GENGOU

Vz. A OCTAVE GENGOU / LA LIGUE NATIONALE BELGE / CONTRE LA TUBERCULOSE / 1914 – 1945 (tekst in kader onderaan)

Buste naar rechts binnen een afgelijnd kader.

Getekend onder het tekstblok: BONNETAIN (links) FECIT (rechts)

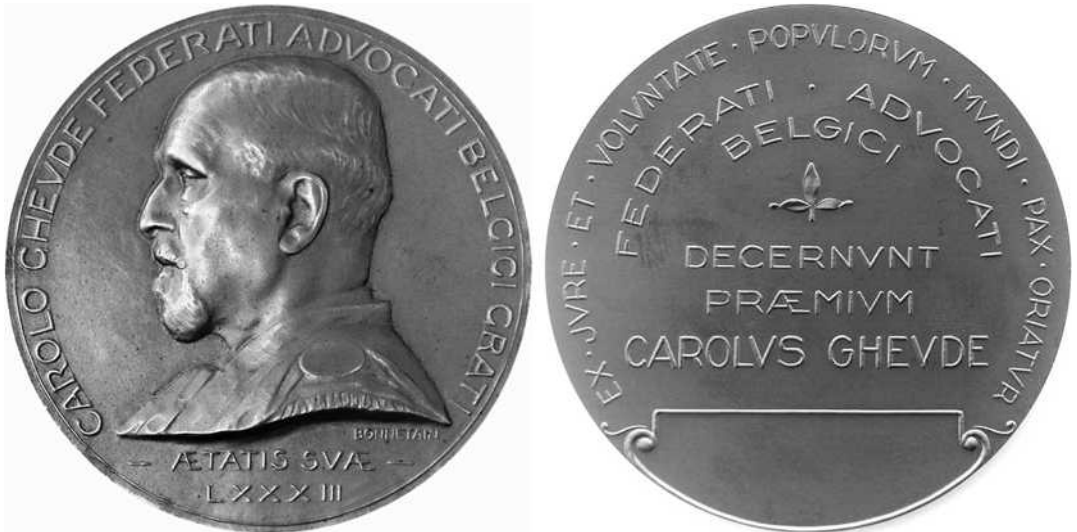
Kz. Blanco

1945, Fisch, 48,66 × 63,46 mm, brons, 91 gram; plaket gegoten in brons, 480 × 630 mm.

Octave Gengou werd geboren te Ouffet op 27 januari 1875 en overleed te Antwerpen op 25 april 1957. Hij studeerde af als dokter aan de universiteit van Luik. Deze arts

was de schoonbroer van Jules Bordet en werkte samen met hem aan de U.L.B. Samen deden ze verschillende ontdekkingen o.a. de kinkhoestbaci. De Liga ter Bestrijding van de Tuberculose hield in 1945 een manifestatie te zijner ere en schonk hierbij een in brons gegoten plaketaal, waarvan het model later werd gebruikt voor het slaan van een aantal medailles.

CHARLES GHEUDE

Vz. CAROLO GHEUDE FEDERATI ADVOCATI BELGICI GRATI (rondom)
— ÆTATIS SVÆ — / LXXXIII (afsnede)

Buste naar links.

Getekend onder de schouder: BONNETAIN

Kz1. Blanco

Kz2. EX · JVRE · ET · VOLVNTATE · POPVLORVM · MVNDI · PAX · ORIATVR
(rondom)

FEDERATI · ADVOCATI / BELGICI / ✿ / DECERNVNT / PRÆMIVM /
CAROLVS GHEVDE (in het veld)

Gereserveerde ruimte in de afsnede.

1954, Fisch, 70 mm, brons (60 exemplaren), verguld brons (20 exemplaren), zilver (1 exemplaar).

Het niet-confessioneel onderwijs werd een succes dankzij de inzet van een groot aantal mensen van goede wil maar vooral van vrijmetselaars. Vooral Charles Gheude zette zich in voor de ontwikkeling van het provinciaal onderwijs van Brabant.

Bibliografie

J. Lippens & A. Vankeymeulen, *De medaille in België van 1951 tot 1976*, Brussel, 1980, n° 62 (vermeldt verkeerdelijk 1953 als productiedatum). Uit het dossier van de

firma FISCH blijkt dat pas op 21/8/1954 een prijssofferte werd gemaakt.

LÉON HENNEBICQ

- Vz. • LEON • HENNEBICQ • (bovenaan langs de rand)
 1913 (rechts van de buste onderaan)
 Zijn buste naar rechts.
 Getekend onder de buste langs de rand: BONNETAIN
- Kz. Blanco

1913, gegoten, 55,3 mm, brons, zilver, 40,26 gram.

Léon Hennebicq werd geboren te Mons op 3 december 1871. Hij behaalde het diploma van doctor in de rechten aan de universiteit van Brussel. In 1892 vervolgde hij zijn studies economische politiek, rechten en sociologie aan de universiteit van Berlijn. Lid van de beweging die een nieuwe universiteit wilde oprichten, werd hij gewoon hoogleraar in deze nieuwe organisatie met een stoel in de filosofie, in de rechten en in industrieel recht. In 1896 bezocht hij Engeland en was hij aanwezig te London op het Internationaal Socialistisch Congres. Hij was een oud-stagiair van Edmond Picard en behoorde tot de groep die in 1900 de *Gazette des Tribunaux* hernam. Hij was ook voorzitter van de Conférence française du jeune Barreau.

Bibliografie

Revue Belge de Numismatique, 1919, 61e jaargang, deel I en II, *La médaille en 1914*, p. 277-325, zie lijst n° 258.

Marc Vancraenbroeck, *Mémoire de Métal, L'Université Libre de Bruxelles en médailles, plaquettes et jetons*, Bruxelles, 1999, n° 10/2/1, p. 221.

ALBERT HUSTIN

Vz. ALBERT (links) / HUSTIN (rechts)

Hoofd naar rechts.

Getekend links onderaan: BONNETAIN / 1952

Kz. A / ALBERT HUSTIN / 1ÈRE TRANSFUSION / DE SANG CITRATÉ / 27
MARS 1914 / — . — / SES CONFRÈRES / SES AMIS / 1953

1953, Mauquoy, 60 mm, brons, 106,4 gram.

Professor aan de Université Libre de Bruxelles. Hij behoorde tot het atelier Les Philanthropes n  2.

Bibliografie

J. Lippens & A. Vankeymeulen, *De medaille in België van 1951 tot 1976*, p. 21, n  64 (vermelden verkeerdelijk Koninklijke Munt als producent).

PAUL HYMANS

- Vz. PAUL (links) / HYMANS (rechts)
 Buste naar links binnen dubbele cirkel. Onder de buste: 1937
 Getekend onder de buste met monogram AB
- Kz. MEMBRE · DE · L'ACADEMIE · ROYALE · DE · BELGIQUE – (rondom)
 ◦ / 1865 / 1941 / ◦

1941, gegoten, 76 mm brons, 67 mm zilver.

In augustus 1914 breidde de katholieke regering zich uit met drie prominenten van de oppositie nl. de Brusselse vrijmetselaars Paul Hymans, Eugène Goblet d'Alviella, beiden liberaal, en Emile Vandervelde, socialist. Zo kwam een regering van nationale unie tot stand. Paul Hymans, die regelmatig minister van Buitenlandse Zaken was tijdens de periode tussen de twee wereldoorlogen, werd de eerste voorzitter van de algemene vergadering van de Volkenbond.

Hij was lid van de loge Les Amis Philanthropes N° 2. In 1934 bij de viering van het 100-jarig bestaan van de universiteit van Brussel, werden de professoren, met Paul Hymans als voorzitter van de raad van bestuur, ontvangen in de vrijmetselaarstempel van het Grootoosten. Paul Erculisse, de grootmeester, schonk aan de universiteit 300.000 frank die de vrijmetselaars hadden verzameld.

De originele medaillon bevindt zich in de hal van de U.L.B.

Bibliografie

Marc Vancaerenbroeck, *Mémoire de Métal, L'Université Libre de Bruxelles en médailles, plaquettes et jetons*, Bruxelles, 1999, n° 6/43, p. 142.

LÉON LECLÈRE

- Vz. LEON LECLERE · (links) / – M·CM·X·X·VII · (rechts)
 Buste naar links.
 Getekend onderaan: ·A·BONNETAIN·
- Kz. · DVLCCE EST IVVENTVTI PORRIGERE LV MEN · (rondom)
 Zittende wijze oude man geeft de fakkel door aan jonge man.
 Getekend in afsnede: ·BONNETAIN· (links) ·FECIT· (rechts)

1927, 60,62 mm, brons, 81,5 gram.

Deze gewezen minister en vrijmetselaar was een voorvechter van de toetreding van de vrouwen tot de vrijmetselarij. Hij was tevens professor aan de U.L.B. Deze medaille werd geslagen naar aanleiding van de universitaire betoging van 29 mei 1927.

Bibliografie

Graaf Arnold du Monceau de Bergendal, *Kamer der Volksvertegenwoordigers, Catalogus van de stukken der verzameling van munten en penningen op 30 juni 1930*, Brussel, 1930, n° 4 van 1927.

Marc Vancraenbroeck, *Mémoire de Métal, L'Université Libre de Bruxelles en médailles, plaquettes et jetons*, Bruxelles, 1999, n° 6/49, p. 149.

FERNAND NEUMAN

Vz. FERNAND (links) / NEUMAN (rechts)

Buste naar links.

Getekend onder de buste: BONNETAIN

Kz. A / FERNAND / NEUMAN / PROFESSEUR DE CLINIQUE / CHIRURGI-
CALE / A / L'UNIVERSITE LIBRE / DE BRUXELLES / DE 1930 A 1946 /
— / SES DISCIPLES / SES AMIS

1946, Fonson, 65,70 mm, brons, 118,8 gram.

Er zou ook een gegoten medaillon bestaan, diameter onbekend.

Fernand Neuman werd geboren te Brussel op 1 november 1879 en overleed te Jambes op 20 juni 1958. Hij deed zijn middelbare studies deels te Parijs en deels te Brussel. Hij studeerde in 1903 af aan de U.L.B. als geneesheer. Hij beëindigde zijn carrière als hoofd chirurgie van het Brugmanziekenhuis in 1940.

Bibliografie

Marc Vancraenbroeck, *Mémoire de Métal, L'Université Libre de Bruxelles en médailles, plaquettes et jetons*, Bruxelles, 1999, n° 6/57, p. 158.

PAUL PASTUR

- Vz. · PAUL · (links) / PASTUR (rechts)
 Hoofd naar links.
 ·MCM·XXIV· (onder de halsafsneede)
 Getekend op de halsafsneede: BONNETAIN
- Kz. –
 Een bij binnen een parelcirkel.

1924, 30,4 mm, hangertje in brons en verzilverd; 55 mm, brons en verzilverd; 440 mm (medaillon geplaatst in het Palais du Peuple te Charleroi).

Paul Pastur was lid van de Bestendige Deputatie van de Provincieraad van Henegouwen en voorzitter van de Universiteit van de Arbeid te Charleroi.

Bibliografie

Graaf Arnold du Monceau de Bergendal, *Kamer der Volksvertegenwoordigers, Catalogus van de stukken der verzameling van munten en penningen op 30 juni 1930*, Brussel, 1930, n° 13 van 1924.

EDMOND PICARD

Vz. EDMOND · PICARD – JURISCONSULTE – (rondom)

Buste naar links.

Getekend onder de buste: BONNETAIN / 1913

Kz. JE GÈNE

In een dubbele cirkel een egel naar rechts die in zijn mond een wimpel houdt met daarop de tekst.

Getekend rechts onder de afsnede met het monogram: AB

1913, Fonson, 56,91 mm, brons, 101,4 gram; gegoten, 25 mm, zilver (alleen de keerzijde)

Brussel, 15/12/1836 – Dave, 19/2/1924.

Advocaat, professor aan de Vrije Universiteit van Brussel, journalist, politicus en vrijmetselaar.

Samen met enkele jonge advocaten zoals Xavier Olin en Paul Janson gaven zij het dagblad *La Liberté* uit. Hij was de voorvechter van het Nederlands in het gerechtelijk apparaat. Een jaar na zijn dood werd in het justitiepaleis zijn marmeren buste onthuld, van de hand van Victor Rousseau, in aanwezigheid van vele personaliteiten uit de wereld van de politiek, de kunst en de letteren. Op 15 december 1936, naar aanleiding van zijn honderdste geboortedag, vond er een academische zitting plaats georganiseerd door de Ligue Maritime Belge en de afdeling Koloniaal en Maritiem Recht van de Jonge Balie. Hierop werd het woord gevoerd door Léon Hennebicq, Albert Jonnaert en mevr. Henvy-Cousin die hem de eerste Congo-toerist noemde.

Uit de *Dictionnaire des patrons en Belgique. Les hommes, les entreprises, les réseaux*, Brussel, 1996, blz. 489.

Bibliografie

Revue Belge de Numismatique, Brussel, 1914, deel 4, *La médaille au salon triennal des Beaux-Arts*, blz. 415 e.v.

Revue Belge de Numismatique, 1919, 61e jg, deel I & II, *La médaille en 1914*,

p. 277-325, zie lijst 261.

Exposition d'Art Belge, Musée Galliera, Paris, 1921, p. 29/30.

Marc Van Craenbroeck, *Mémoire de Métal, L'Université Libre de Bruxelles en médailles, plaquettes et jetons*, Bruxelles, 1999, n° 10/5, p. 125.

F.D. ROOSEVELT

Vz. F • D • ROOSEVELT • (onderaan)

Hoofd naar links.

Getekend rechts onder de schouder: A. BONNETAIN

Kz. SOUVENIR / OF THE / BELGIAN / PARTICIPATION / TO THE NEW
YORK / WORLD'S FAIR / 1939

1939, Fonson, 60 mm, brons

Franklin Delano Roosevelt werd geboren te New York op 30 januari 1882 en overleed te Warm Springs op 12 april 1945. Hij was de 31ste president van de U.S.A. Hij was de neef van president Theodore Roosevelt. In 1920 was hij kandidaat vice-president maar een aanval van kinderverlamming zorgde ervoor dat hij verlamd werd voor de rest van zijn leven. Van 1928 tot 1932 was hij gouverneur van de staat New York. Als kandidaat van de Democratische Partij werd hij tot president verkozen in 1932 en herverkozen in 1936, 1940 en 1944. Tijdens de Tweede Wereldoorlog ontpopte hij zich tot een groot staatsman. Hij overleed één maand na de conferentie van Yalta en vlak voor de overgave van Duitsland.

Biografie

Henry Wilson Coil, *Coil's Masonic encyclopedia*, New York, p. 403: "Initiated, passed, and raised in Holland Lodge N° 8, New York City, in 1911, 32nd Degree Scottish Rite in Albany Consistory 1929, Shrine in 1930".

FELICIEN ROPS

Vz. ROPS (links) / FELICIEN (rechts)

Hoofd naar rechts.

Getekend onder het hoofd: A. BONNETAIN

Kz. – COMMEMORATION DU CENTENAIRE – 1833 · 1933 (rondom)

Twee gekruiste scepters, de linker met een doodshoofd en narrenkap en van de rechter steekt de punt door een muts en uit het andere uiteinde komt vuur. Rond de scepters wappert een wimpel met daarop de tekst: AULTRE NE VEULX ESTRE

Getekend onderaan met: A.B. / D'APRÈS / F.R.

1933, FISCH, 60,86 mm, brons, verzilverd, 92,5 gram.

Er zou ook een medaillon bestaan, diameter 600 mm.

Schilder, tekenaar, graveur, aquarellist, lithograaf en schrijver, geboren te Namen op 7 juni 1833 en overleden te Essonnes (Seine-et-Oise) op 22 augustus 1898. Félicien-Joseph-Victor Rops deed zijn studies aan het Collège Notre-Dame de la Paix te Namen, vervolgens studeerde hij aan de U.L.B. waar hij de richting rechten begon. Rops werd echter al snel een gekend kunstenaar. Hij richtte te Brussel een kring van geestesverwanten op, het Atelier Saint-Luc, waartoe ook zijn vrienden Charles De Coster en Constantin Meunier behoorden. Hij werkte als journalist en tekenaar voor het humoristisch blad *Le Crocodile* en richtte in 1856, samen met Charles De Coster het satirisch blad *Uylenspiegel* op. Hierin tekende hij karikaturen en schreef hij artikels tegen de kerk maar ook tegen de liberale doctrines. Rops illustreerde verschillende werken van Charles De Coster o.a. *Les légendes flamandes* en de *Légende d'Uylenspiegel*. Hij maakte veel tekeningen, gravures en aquarellen, meestal erg gewaagd en in die tijd ronduit immoreel beoordeeld. Ze getuigden meestal van een groot talent en een grenzeloze fantasie. Op een bepaald ogenblik was hij zelfs de best betaalde illustrator van Europa. Zijn museum te Namen is zeker een bezoek waard.

L.J. Peellaert, *La représentation maçonnique dans les noms de rues de Bruxelles*.

De getoonde tekening van Félicien Rops is het werk *De Dame met de Ledenpop* (1883-1885), aquarel, temperagouache en kleurpotlood op een schets met grafietpotlood, gehooagd met pastel en met pen in Oost-Indische inkt, 38,5 × 26,5 cm, verzameling Koning Boudewijnstichting, Namen, Museum Félicien Rops, copyright Luc Schrobiltgen.

De nar aan de voet van het bekken is een verklede Eros, met een macabere zotskolf in plaats van liefdespijlen. Het is deze zotskolf die we zien op de keerzijde van deze medaille. Volgens de rop-siaanse filosofie wordt de wereld geregeerd door de vrouw, de waanzin en de dood.

Bernadette Bonnier, *Het Provinciaal Museum Félicien Rops*, Namen, Mercatorfonds/Dexia, 2005 (ISBN 9061535-808).

Zijn naam komt voor op een ledenlijst van de loge La Bonne Amitié te Namen vanaf 1808 tot 1882. Hij werd ingewijd als leerjongen op 1 juli 1861, werd gezet op 10 maart 1862 en meester op 19 juli van hetzelfde jaar. Hetzelfde register vermeldde dat hij verhuisde naar Brussel. Hij zou zijn ontslag aangevraagd hebben, maar hiervan is geen spoor teruggevonden in het archief.

Bibliografie

Exposition d'œuvres d'artistes belges contemporains, Musée du Jeu de Paume, Paris, 1935, p. 34.

Ste Royale les Amis de la Médaille d'Art: *Exposition des médailleurs belges en Pologne, 1935*, n° 38.

EMILE TASSEL

- Vz. ~ POUR LES AMIS ~ / DONT L'AFFECTION ENSOLEILLA / MES JOURS MAUVAIS (onder het portret) 1921 ~ 1922 (op de afsnede)
Buste naar links in cirkelvormig kader.
- Kz. In een gelijkaardig kader als de vorm van de plakette, rechts en links omringd door klimop: À / MON / VIEIL AMI / CHARLES / LEFÈBURE / DE "TOUJOURS., / ET DE / "TOUS LES JOURS., / - / handtekening E. Tassel.
Getekend onderaan rechts tussen het klimop met monogram AB

1922, 52 × 65 mm, brons, zilver.

Emile Tassel (1/4/1852-12/10/1922) was professor aan de U.L.B. Hij steunde architect Victor Horta, die hij zijn prachtig huis liet bouwen. Godfried Devreese realiseerde het standbeeld van David voor het trappenhuis van zijn nu beroemde art nouveauwoning. Emile Tassel liet deze medaille slaan kort voor zijn dood als afscheid aan zijn vrienden.

Bibliografie

Marc Vancraenbroeck, *Mémoire de Métal, L'Université Libre de Bruxelles en médailles, plaquettes et jetons*, Bruxelles, 1999, n° 6/73, p. 178.

ROBERT VAN CAUWENBERGHE

- Vz. ROBERT VAN CAUWENBERGHE (onderaan langs de rand)
Buste naar links.
Getekend onder de schouderafsneede: BONNETAIN
- Kz. TRACTIONS & ELECTRICITE - CAMPINE - C.E.F.B. - SADACI - SOGEFOR - SOGELEC - ENTRELCO - C.A.P.F.E. - ESCAUT - (rondom)
A / MONSIEUR / ROBERT VAN CAUWENBERGHE / EN TEMOIGNAGE
/ DE RECONNAISSANCE / 1956 (in het veld)

1956, Mauquoy, 70,11 mm, brons, 134,4 gram.

Robert Van Cauwenberghe werd geboren te Gent op 25 april 1883 en overleed te Brussel op 15 december 1958. Hij was de zoon van Charles, dokter en rector van de Universiteit van Gent, en Ida Rolin. Hij studeerde af te Gent als burgerlijk ingenieur maar doctorerde aan de technische universiteiten van Dresden en Danzig. Van 1922 tot 1946 werd hij professor elektriciteit aan de U.L.B. Door zijn passie om de nieuwe wetenschappen in de praktijk toe te passen, bekleedde hij vele ambten in diverse elektriciteitsmaatschappijen, maar was hij bijvoorbeeld ook hoofdverantwoordelijke voor de bouw en de organisatie van het Paleis der Wetenschappen op de wereldtentoonstelling van 1958.

Voorzitter van Traction et Electricité, voorzitter of beheerder van de maatschappijen waarvan de namen op de medaille voorkomen o.a. Sogefor, de maatschappij die in Katanga de centrales Francqui, Bia, Delcommune en Le Marinel exploiteerde. Sogelec verdeelde de elektrische stroom in de voornaamste steden van Katanga en voorzag eveneens de fabrieken van de U.M.H.K. Tentrelco hield zich bezig met elektrische constructies en installaties.

Bibliografie

J. Lippens & A. Vankeymeulen, *De medaille in België van 1951 tot 1976*, Brussel, 1980, n° 146.

Marc Vancraenbroeck, *Medailles rond de Belgische aanwezigheid in Midden-Afrika van 1876-1960*, n° 132, p. 159 (vermeldt verkeerdelijk als producent de Koninklijke Munt).

Marc Vancraenbroeck, *Mémoire de Métal, L'Université Libre de Bruxelles en médailles, plaquettes et jetons*, Bruxelles, 1999, n° 6/76, p. 181.

FRANS VAN KALKEN

- Vz. A FRANS VAN KALKEN / SES ÉLÈVES - SES AMIS / - 1951 - (onderaan)
 Buste naar rechts.
 Getekend links bovenaan: BONNETAIN
- Kz. Blanco

1951, Mauquoy/Fisch, 49,68 × 66,52 mm, brons, 103,7 gram.

Was professor aan de Université Libre de Bruxelles.

Bibliografie

J. Lippens & A. Vankeymeulen, *De medaille in België van 1951 tot 1976*, Brussel, 1980, n° 1, vermelden verkeerdelijk als producent "Koninklijke Munt".

Archief Fibru: 14/09/1951 – Fisch bevestigt de reductie van het plaketaal Frans Van Kalken.

Archief Mauquoy: bewaren de matrijs en hebben de medaille geslagen.

A.J. WAUTERS

Vz. A · J · WAUTERS · / M · CM · XIII ·
Hoofd naar links.

Kz. COMPAGNIES / DU / CONGO / 1888 - 1913

1913, A. Michaux, 54 mm, brons, zilver.

Aardrijkskundige en kunstcriticus. A.J. Wauters was de broer van de schilder Emile Wauters. Hij bezat enig schrijverstalent en was expert in de Vlaamse schilderkunst van de 15de en 16de eeuw. Over dit onderwerp schreef hij talrijke werken. Hij was leraar aan de Académie des Beaux-Arts de Bruxelles en lid van de Académie Royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique.

Hij werd in 1850 lid van de obediëntie L'Espérance van Brussel. De loge Le Grand Orient de Belgique besloot een beloningsmedaille uit te reiken aan broeder A.W. voor zijn werk binnen de vrijmetselaarswedstrijd van 1850 waarvan het onderwerp was *de nationale geschiedenis van de vrijmetselarij*. Nadien werd hij lid van de loge Les Vrais Amis de l'Union et du Progrès Réunis. Binnen deze loge hield hij tussen 1855 en 1865 verschillende voordrachten: *De l'esprit de liberté dans les anciennes communes belges*, *L'examen d'anciens documents maçonniques* en *Quelques pages d'histoire*.

Bibliografie

Revue Belge de Numismatique, soixante-dixième année, Brussel, 1914, *La médaille au salon triennal des Beaux-Arts*, p. 415 e.v.

Revue Belge de Numismatique, 1919, 61e jaargang, deel I & II, *La médaille en 1914*, p. 277-325, zie lijst n° 259.

Exposition d'Art Belge, Musée Galliera, Paris, 1921, p. 29-30.

Marc Vancaenbroeck, *Medailles rond de Belgische aanwezigheid in Midden-Afrika 1876-1960*, n° 11, p. 30.

PAUL WIELEMANS

Vz. PAUL (links) / WIELEMANS (rechts)

Buste naar rechts.

Getekend onderaan links: BONNETAIN

Kz. WIELEMANS / CEUPPENS / - / FOREST / - / 1881-1931

Links en rechts een korenhalm, midden boven twee ranken hop.

Getekend onderaan rechts met monogram AB

1931, 59,14 mm, brons, 75,1 gram.

Architect-vrijmetselaar Trappeniers bouwde in 1872-1876 de zetel van de Spaarkas, gebouw dat in 1891 door de brouwersfamilie Wielemans-Ceuppens werd gekocht. Zij vormden het in 1893/94 om tot hotel Métropole. Boven op het gebouw prijkt een prachtige beeldengroep van Jacques de Haen getiteld *Le Progrès*.